

05 נובמבר 2020

י"ח חשון תשפ"א

לכבוד

מר רועי פולקמן

יו"ר הוועדה לאסדרת העל בתחום השידורים

שלום רב,

תגובת לובי 99 לקול הקורא של הוועדה לאסדרת העל בתחום השידורים

לובי 99 הינו הלובי הציבורי הראשון בישראל, ארגון ללא מטרת רווח אשר שם לו למטרה לייצג את האינטרסים של הציבור הרחב בהליכי חקיקה בנושאים כלכליים וחברתיים. כמיזם מימון ההמונים הגדול בישראל, אלפי חברי הארגון משלמים סכום קבוע על פי בחירתם, באמצעות הוראת קבע, ובתמורה מקבלים זכות הצבעה בבחירת הנושאים אותם יקדם הארגון.

בבחירות האחרונות שהתקיימו במיזם, נבחר ברוב גדול נושא ה"הון-שלטון-עיתון", ובתוך כך, בין היתר, מאבק בבעלי ההון שעושים בכלי התקשורת שבבעלותם שימוש לקידום האינטרסים הכלכליים שלהם, תוך ניסיון להשפיע על רגולטורים ופוליטיקאים.

בהמשך לכך, להלן מצורפת תגובתנו לקול הקורא. התגובה כוללת התייחסות הן לסוגיות אשר פורטו במסגרת הקול הקורא, והן לסוגיות נוספות שלעמדתנו יש לעסוק בהן במסגרת עבודת הוועדה ואשר לטעמנו היעדר עיסוק בהן, עשוי ליטול את העוקץ מאסדרת התחום.

ברצוננו לברך את הוועדה על עבודתה החשובה ולהודות לה על מתן האפשרות לציבור הרחב להעיר הערותיו על הנושא החשוב שעל הפרק.

כמו כן, נשמח להופיע בפני הוועדה ולהרחיב על הערותינו.

תקציר הערותינו:

א. מטרות הרגולציה:

1. שמירה על עצמאותם של גופי התקשורת ומניעת קשרי הון-שלטון-עיתון.
2. עידוד תחרות וביזור שוק התקשורת, באופן שיאפשר קיומו של "שוק דעות ורעיונות".

ב. הגבלת בעלויות בשוק התקשורת:

1. איסור על החזקות כלשהן של גורמים ריכוזיים בגופי חדשות – חברות החדשות לרבות תכניות אקטואליה ותחקירים, עיתונים ואתרי אינטרנט חדשתיים וכיוצ"ב.
2. איסור על החזקות כלשהן של בנקים וגופים מוסדיים בגופי חדשות.
3. הטלת איסור גורף על בעלויות צולבות בין גופי תקשורת בתחום החדשותי-אקטואלי הרחב.
4. איסור על בעלות של גורם זר בגופי תקשורת בתחום החדשותי-אקטואלי.
5. הטלת איסור גורף שסנקציות משמעותיות לצדו על מעורבות בעלי השליטה בתוכן החדשותי-אקטואלי.
6. איסור על שליטה או החזקת משרה בכירה באמצעי תקשורת של אדם שהוגש כנגדו כתב אישום
7. עידוד השידור הציבורי על ידי יצירת תמריצים למספר חברות קטנות להחזיק ערוץ ציבורי.

ג. רגולציה מותאמת לשוק התקשורת הנוכחי:

1. אסדרה אחודה ה"עיוורת" למדיום בו מועבר התוכן.
2. רגולציה ייעודית בנוגע לתחום התוכן החדשותי-אקטואלי.

ד. מודלים למעורבות ציבורית בשוק התקשורת:

1. הטמעת מודל מימון ישיר של כלי התקשורת על ידי הציבור באמצעות וואוצ'רים.

ולהערוטינו בהרחבה:

א. מטרות הרגולציה

1. שמירה על עצמאות הגופים המשדרים ומניעת קשרי הון-שלטון-עיתון

"העין הציבורית היא לא רק ביטוי לזכות לדעת, אלא גם בבואה לזכות לפקח" (בג"ץ 1601/90 משולם שליט נ' ח"כ שמעון פרס ואח', פ"ד מד(3) 353).

1. אין צורך להכביר במילים בדבר חשיבותה של עיתונות עצמאית ובלתי-תלויה, אשר כפופה אך ורק לכללי האתיקה העיתונאית. עצמאותם של הגופים המשדרים בתחום החדשות והאקטואליה, וניתוקם מהשפעות חיצוניות של בעלי הון או גורמים פוליטיים, הכרחיים, על מנת לבסס חברה דמוקרטית הניזונה ממידע אובייקטיבי באופן המאפשר לפרטים שבה לגבש את עמדותיהם ותפיסותיהם, ולפקח על עבודתם של נבחרי הציבור¹.
2. לשם כך, יש צורך ברגולציה בתחום התקשורת המבטיחה את עצמאותם של הגופים המשדרים, בדגש על תחום החדשות והאקטואליה במובנם הרחב, כולל תחקירים וסרטים דוקומנטריים בעניינים ציבוריים. ניתן גם לזהות שאיפה ציבורית לרגולציה שתמנע שימוש בכלי התקשורת

¹ ראו דבריה של כב' השופטת פרוקצ'יה ביחס לענף החדשות "ענף תקשורת זה אוצר בתוכו כוח השפעה רב על עיצוב דעת הקהל והוא שולט על מקורות מידע חיוניים המוזרמים לציבור בתחומים שונים" (עע"מ 6352/01 חדשות ישראל (טי.אי.אן.סי) בע"מ נ' שר התקשורת, פ"ד נו(2) 118 (2001)).

- לצרכים של גורמים בעלי אינטרס, בין אם בעלי הון ובין אם פוליטיקאים – תוך פגיעה בעקרונות השקיפות, סיקור אמת, זכות הציבור לדעת ועוד.
3. בהמשך, נציג את הדרכים שלטעמנו ניתן לקדם נושאים אלה.
- 2. ביזור השליטה באמצעי התקשורת והעיתונות ועידוד תקשורת בעלת מאפיינים ציבוריים**
4. תפקיד מרכזי ביותר של התקשורת הוא להיות מעין "שוק חופשי של דעות ורעיונות", שהוא חלק חיוני בתהליך בירור האמת בשיטה הדמוקרטית². על מנת ששוק חופשי זה יתקיים, ישנה חשיבות לשאלה **מי מחזיק ושולט בכלי התקשורת השונים**, שהינם המקור לזכות הציבור לדעת, ובכפיפה אחת מהווים "במות" עבור העוסקים בפוליטיקה³. כיום, שוק התקשורת הישראלי הינו שוק ריכוזי, הנשלט ברובו על ידי קבוצות המחזיקות בערוצי מדיה שונים – מודפסת, מקוונת ומשודרת. בכל סוג של אמצעי מדיה, ישנם מספר שחקנים קטן.
5. נכון להיום, שוק התקשורת המסחרית, בדגש על תחום השידורים, פתוח לכניסת שחקנים חדשים בשיטת הרישיונות, ואולם, לאור העובדה שמקורות ההכנסה של שוק זה הוא בעיקר שוק הפרסום החוה שינויים מהותיים בעידן האינטרנט וכן לאור מעמדם הדומיננטי של השחקנים הקיימים, ועל רקע ההשקעה הכלכלית הגדולה הנדרשת בשנים הראשונות לפעילות כלי התקשורת עד למיסודו – חסמי הכניסה בשוק זה גדולים ומעטים נכנסים לזירה⁴.
6. עם המעבר של צריכת התוכן מאמצעי תקשורת כמו טלוויזיה ורדיו, אל צריכת התוכן באמצעות האינטרנט, תחום העיתונות המסורתית וההכנסות של כלי התקשורת המבוססים על הכנסות מפרסום ו/או מדמי מנוי, נפגעו בצורה משמעותית, הגם שבארצות אחרות לאור גודל האוכלוסייה הצרכנית, הכנסות ממנויים עלולות⁵.
7. למעשה, בתחום השידורים המסחריים, כיום ישנה שחקנית גדולה, קשת 12, המהווה למעשה מונופול והשולטת ברוב רצועות השידור. שחקנית נוספת גדולה יחסית, היא רשת 13. מלבד הערוצים המסחריים הללו, ניתן למנות את תאגיד השידור הציבורי, כאן 11, שמחזיק בנתוני רייטינג נמוכים בהרבה בהשוואה לקשת השחקנים ורשת⁶ ועוד מספר ערוצים קטנים.

² ראו בהקשר זה את דבריו של השופט אגרנט בבג"ץ 73/53 **חברת קול העם נ' שר הפנים** ז' 871 (1953) (להלן: "עניין קול העם"):

"הדמוקרטיה מהווה בראש ובראשונה משטר של הסכמה – היפוכו של משטר המתקיים בכוח האגרופ; והתהליך הדמוקרטי הוא, איפוא, תהליך של בחירת המטרות המשותפות של העם ודרכי הגשמתן, בדרך הבירור והשקלא והטריא המילולית, הווה אומר, על ידי ליבון גלוי של הבעיות העומדות על סדר יומה של המדינה והחלפת דעות עליהן בצורה חופשית... בבירור זה, המתקיים באמצעות מוסדותיה הפוליטיים של המדינה – כגון המפלגות, הבחירות הכלליות והדיונים בבית המחוקקים – ממלאה "דעת הקהל" תפקיד חיוני והיא ממלאה תפקיד זה לא רק בשעה שהאזרח הולך לקלפי, כי אם בכל הזמנים ובכל העיתים..."

³ דוידה לחמן-מסר, המשנה ליועמ"ש (כלכלי-פיסקאלי) לשעבר, במאמרה "חוק הרשות השניה לטלוויזיה ורדיו התש"ן-1990: תחילתו של הסיפור שלא נגמר" מיום 31.03.2019 בכתב העת "שורשים", אתר משרד המשפטים (להלן: "לחמן-מסר")

⁴ ירון אזרחי, זוהר גושן, שמואל לשם "בעלות צולבת – שליטה ותחרות בשוק התקשורת הישראלי", המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2003, בעמ' 32 (להלן: "אזרחי, גושן ולשם")

⁵ ראו בהקשר זה כתבתו של יונתן כיתאין "חטא המודל העסקי: זמן להכיר במציאות – זהו הרגע של גופי המדיה להפסיק ולבנות על שוק הפרסום" מיום 17.02.20 באתר "גלובס".

⁶ כתבתו של נתי טוקר "קשת מובילה, אבל התחרות מתגברת: מה עשה מיזוג רשת-עשר לשוק הטלוויזיה" מיום 24.02.19 באתר "TheMarker"; כתבתו של ערן סויסה "נשארים בבית: מה התכנית הכי נצפית?" מיום 25.03.2020 באתר "ישראל היום".

8. גם תחום העיתונות המודפסת נשלט על ידי תאגידים ספורים, שבכל אחד מהם בעל שליטה דומיננטי. העיתונות היומית המודפסת נשלטת על ידי דואופול: העיתון ישראל היום הנשלט על ידי שלדון אדלסון, ששיעור החשיפה שלו בימי חול הוא כ-30.6%, והעיתון ידיעות אחרונות, הנשלט על ידי נוני מוזס, ששיעור חשיפתו בימי חול הוא 26.5%.⁷
9. בנוסף, גם תחום ספקיות התוכן להפצת שידורים נשלט על ידי שתי שחקניות מרכזיות, Hot ו-yes, שיחד מחזיקות בנתח שוק הקרוב ל-70%. שאר החברות בשוק, הם שחקניות קטנות יחסית.
10. כלומר, עולה כי בכלל המדיות השונות, מספר השחקנים נמוך יחסית והשוק איננו תחרותי מספיק. הדבר פוגע באופן ממשי בציבור, שהופך להיות "לקוח שבוי".
11. ריכוזיות בשוק התקשורת יוצרת מוקדי כח משמעותיים השולטים ביכולת להשמיע ולשמוע דעות שונות כמו גם לקבל מידע ותחקירים עצמאיים ובלתי תלויים. התוצאה היא פגיעה באופן ממשי ב"שוק החופשי של דעות ורעיונות" שתקשורת אמורה לאפשר וליצר בחברה.⁹ כמו כן, הריכוזיות מאפשרת ביתר קלות לגורמים שלטוניים או פרטיים למנוע חשיפה ציבורית של מידע שעלול לפגוע בהם.¹⁰
12. אם כן, לטעמנו, בין מטרותיה המרכזיות של הרגולציה – ביזור כוחם של השחקנים הקיימים לצד יצירת תמריצים לשחקנים חדשים להיכנס לזירה, בין היתר על ידי הגבלת כוחם של השחקנים הגדולים הקיימים כיום.

ב. הגבלת בעלויות בשוק התקשורת

ב.1. איסור על אחזקות אלכסוניות בגורמים ריכוזיים ובגופי חדשות

13. כאמור, נטען היום ששוק התקשורת הינו לעיתים הפסדי. לרוב, בעלי השליטה בכלי התקשורת הינם גורמים ריכוזיים, אשר מעבר לעמידתם בראש קבוצה הכוללת את כלי התקשורת, שולטים בעסקים גדולים נוספים, פיננסיים או ריאליים. ההנחה (המבוססת על השכל הישר כמו גם על פרשיות המתפרסמות מפעם לפעם) היא שהחזקתם בכלי תקשורת, לא נועדה רק ליצר להם רווחים אלא לבצר את כוחם ומעמדם בעיקר לאור עיסוקיהם האחרים.
14. בתחום הערוצים המסחריים, המוסדר באמצעות רישיונות על פי חוק התקשורת (בזק ושידורים), תשמ"ב-1982 – שולט למעשה מונופול הנשלט על ידי מונופול. קשת 12, מבית "שידורי קשת בע"מ", השולטת בחברת החדשות 12, היא החברה מובילת הרייטינג ברוב

⁷ אסף וינר ותהילה שוורץ אלטשולר, "ריכוזיות בשוק התוכן העיתונאי-חדשותי", המכון הישראלי לדמוקרטיה, ינואר 2020, בעמ' 35 (להלן: "וינר ושוורץ אלטשולר").

⁸ שם, בעמ' 39-38.

⁹ ראו דבריו של כב' הנשיא שמגר בבג"ץ 6218/93 ד"ר כהן נ' לשכת עורכי הדין, מט(2), 529, בפס' 12: "הסכנה ל"שוק הרעיונות" נובעת, בראש ובראשונה, מריכוזיות בשליטה באמצעי התקשורת. הפתרון לריכוזיות האמורה טמון בתכנון מבנה שוק השליטה בענף אמצעי התקשורת. פירושו של דבר כי מוטלות הגבלות על רמת השליטה של חברות מסוימות בסך כל אמצעי התקשורת. על-ידי פיזור השליטה מובטח הגיוון בשליטה. ההנחה היא כי הגיוון בשליטה יסייע לקיומו של "שוק רעיונות" חופשי. דא עקא: השוק החופשי עלול להיכשל. עלול להיווצר "כשל שוק חוקתי" שבו חוג מצומצם של בעלי שליטה מכתבים ומעצבים את "שוק הרעיונות". לשם כך מבקשים להקדים רפואה למכה ולמנוע את ריכוזיות השוק..."

¹⁰ וינר ושוורץ אלטשולר, בעמ' 29.

רצועות השידור. קשת נשלטת על ידי משפחת ורטהיים (51%) באמצעות החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ (להלן: "קוקה קולה ישראל"), וכן שותפה באחזקתה גם חברת G.N קומיוניקיישנס אינדסטריז בע"מ שבשליטת גל נאור, בתו של איל ההון יצחק תשובה (20%).

15. חברת קוקה קולה ישראל היא בעל מונופולין מוכרז, חברה שבעבר נקנסה על ידי רשות התחרות בגין ניצול מעמד מונופוליסטי לרעה¹¹. יצחק תשובה, השולט בקבוצת דלק, הוא איל הון השותף למונופול הגז, שעושה שימוש בכוחו על מנת למכור גז לחברת החשמל במחיר מופקע.

16. גם רשת 13, נמצאת תחת שליטה של איל-הון, לן בלווטניק, תושב זר השולט במונופול המלט נשר. חלק ממניות הערוץ מוחזקות גם על ידי אודי אנג'ל, שהינו שותף בחברה לישראל, ועזבונו של מיכאל שטראוס ז"ל שעמד בראש בעל המונופולין "שטראוס אחזקות"¹².

17. מצב זה, בו בעלי שליטה ובעלי מניות גדולים במונופולים, בגורמים ריאליים משמעותיים או בגורמים פיננסיים משמעותיים – מחזיקים גם בגופי תקשורת (להלן: "בעלות אלכסונית") – מהווה סכנה ממשית ונמשכת לעצמאות גופי התקשורת ולאיכות התוכן המשודר.

18. במצב בו גורם דומיננטי בעל כוח שוק משמעותי מחזיק גם בגוף תקשורת, עלול להתקיים מצב שבו גורם התקשורת מחזיק בפועל מוטת שליטה כלפי המתחרים שלו וכלפי הגורמים המפקחים עליו בעסקים האחרים ויוצר מצב נמשך של "שבי רגולטורי"¹³.

19. כמו כן, על פי דו"חות שונים שפורסמו, האחזקות האלכסוניות בשוק התקשורת עלולות ליצור מצב בו נעשה בגופי התקשורת שימוש על מנת לעצב את דעת הקהל לפי אינטרסים כלכליים של בעל השליטה; מניעת חשיפה ציבורית של עניינים הנוגעים לבעל השליטה ולעסקיו, לרבות הימנעות מפרסום כתבות תחקיר העלולות לפגוע בעסקים אחרים שלו או בעסקים הקשורים אליו; חשש לפגיעה במתחרים וסיקור חדשותי מוטה של תהליכים פוליטיים וכלכליים שבהם יש לבעל השליטה אינטרס; הפחתת התחרות בעסקיו האחרים של בעל השליטה, למשל על-ידי תיאור שלילי של עסקים המתחרים בעסקים של בעל השליטה ויצירת מנוף הרתעה כלפי מתחרים; צמצום או אי-סיקור של חדשות ואירועים המציגים עסקים של בעל השליטה באור לא חיובי; ועוד¹⁴.

¹¹ אתר רשות התחרות, "הממונה על התחרות קנסה את החברה המרכזית (ספקית קוקה קולה) בכ- 29 מיליון ₪", מיום 24.12.2019.

¹² להרחבה בנוגע לריכוזיות בשוק התקשורת, עיינו במפת הבעלויות בכלי התקשורת מאתר "העין השביעית", מעודכן ליום 31.07.2018 בה בולטים הקשרים בין כלי התקשורת לבין החברות הגדולות בישראל – המחברים ביניהם כשבדקודקוד מצויים בעלי השליטה. יש לציין כי חלו שינויים מסויימים באחזקות מאז פרסום המפה, אך היא בהחלט מסייעת להבין את הקשרים הרבים שבין "ההון" ל"עיתון". <https://www.the7eye.org.il/50534>

¹³ כך נכתב במתודולוגיה לבחינת ריכוזיות כלל משקית, בעמ' 7-9 "כוח המיקוח וההשפעה המדוברים עלולים להיווצר כתוצאה מתרחישים שונים אשר המשותף להם הוא ההשפעה שהם יוצרים על הליך קבלת ההחלטות של קובעי המדיניות: לחצים אלו עלולים להיות תוצאה של "שבי רגולטורי" שמתקיים בממשק שבין השחקן לבין קובע המדיניות... להיווצר כתוצאה מהחזקה משמעותית בענף התקשורת שהיא בעלת השפעה על השיח הציבורי היוצרת בתורה השפעה על עמדת קובע המדיניות... התקשורת יכולה להיות שבויה בידי השלטון או בידי קבוצות אינטרסים המעוניינות להשפיע על דעת הקהל. בספרות יש תימוכין לכך שבעליהם של גופי תקשורת משפיעים על התוכן החדשותי שמוצג על-ידי הגופים שבעלותם, באופן המשרת את האינטרס הכלכלי שלהם..."

¹⁴ "תיאור וניתוח הבעלויות על כלי התקשורת בישראל", מחקר של מרכז המידע והמחקר של הכנסת שהוכן לקראת דיוני ועדת הכספים בנושא הצעת חוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ב-2012, תמיר אגמון ועמי צדיק,

20. בהקשר זה, כפי שניתן לראות מהנתונים, תמונות המצב כיום של שוק התקשורת הישראלי, היא עגומה.
21. לא ניתן שלא להזכיר בהקשר זה את תיק 4000 בגינו הוגש כתב אישום כנגד ראש הממשלה בנימין נתניהו, העוסק בקשריו עם שאול אלוביץ', העומד בראש בעל המונופולין בזק וגם מחזיק באתר "וואלה! NEWS", כאשר על פי החשד נעשה שימוש באתר על מנת לקדם סיקור אוהד לראש הממשלה, בתמורה להטבות רגולטוריות עבור חברת בזק.
22. כן יש לזכור, את עסקת רכישת 'מעריב' על ידי נוחי דנקנר שעמד בראש פירמידת IDB, ששלטה בבעלי מונופולין וגורמים ריכוזיים רבים, ומה עלה בגורלה של עסקה עגומה זו, אשר ברי לכל כי נעשתה ממניעים שאין כלכליים גרידא¹⁵.
23. החוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, תשע"ד-2013, עשה צעד, כשעיגן חובה להתייעץ עם ועדת הריכוזיות בטרם הקצאת זכות לגורם ריכוזי, כאשר ברשימת הגורמים הריכוזיים נמנה גם "גורם בעל השפעה בתחום השידורים או העיתונות הכתובה"¹⁶. ואולם, חוק הריכוזיות לא עיגן הפרדה בין תאגיד פיננסי או ריאלי, לגוף תקשורת.
24. מעבר לכך, מאחר ותחום העיתונות איננו מוסדר באמצעות משטר של זיכיונות או רישיונות, למעשה אין בחקיקה המוסדרת כיום אפשרות למנוע שליטה של גורם ריכוזי, בגוף תקשורת בתחום העיתונות הכתובה.
25. לטעמנו אין מנוס מיצירת הפרדה בין הגורמים הריכוזיים, לבין כלל גופי החדשות, היינו – חברת החדשות בערוצים המסחריים (לרבות תכניות האקטואליה והתחקירים), עיתונים (למעט מגזינים מקצועיים), אתרי אינטרנט חדשותיים וכיוצ"ב.
26. כלומר, לעמדתנו יש לאסור כליל על גורמים ריכוזיים להחזיק אמצעי שליטה, ישירים או עקיפים בגופי החדשות במובנם הרחב.
27. יצוין בהקשר זה כי אף אחזקה של אחוז נמוך מאמצעי שליטה בכלי תקשורת עשויה להיות פתח להשפעה אסורה, שכן לגורמים ריכוזיים בעלי כוח שוק גדול יש השפעה בלתי מבוססת על השותפים לאחזקות, גם אם הם אינם בעלי השליטה, ולכן יכול להיות שמבחינה מהותית יש להם את היכולת להשפיע על אמצעי התקשורת גם אם אינם בעלי השליטה בו. כמו כן, גורמים ריכוזיים בעלי כוח שוק גדול בוודאי עלולים להשתמש בו על מנת לדחוק מתחרים, ולדכא תחרות בין אמצעי תקשורת שונים¹⁷.

9.6.13, בעמ' 4 (להלן: "תיאור וניתוח הבעלויות על כלי התקשורת בישראל").
¹⁵ כתבתו של איתן אבריאלי "עסקת 'מעריב': כך המשולש בנקאות-ריכוזיות-עיתונות פוגע בדמוקרטיה" מיום 22.04.11 באתר "TheMarker"; כתבתו של אורן פרסיקו "לבקשת נוחי" מיום 04.02.2015 באתר "העין השביעית".
¹⁶ סעיף 4(ו) לחוק הריכוזיות.
¹⁷ ראו בעניין זה את דו"ח הקונגרס האמריקאי בנוגע לענקיות הדיגיטל, Investigation Of Competition In Digital Markets, 2020 (להלן: "דו"ח הקונגרס"), בעמ' 395.

"The Subcommittee's investigation found that the dominant platforms have the incentive and ability to abuse their dominant position against third-party suppliers, workers, and consumers. Some of these business practices are a detriment to fair competition, but they do not easily fit the existing categories identified by the Sherman Act, namely "monopolization" or "restraint of trade." Since courts have shifted

2.2. איסור על בעלות אלכסונית בבנקים וחברות פיננסיות מפקחות ובגופי חדשות

28. על רקע אותם השיקולים, יש לאסור גם על אחזקה של תאגידים בנקאיים ומוסדות פיננסיים, או של בעלי שליטה בהם, באמצעי שליטה על גופי החדשות ולפעול לפירוק האחזקות האלכסוניות הקיימות¹⁸.

29. כפי שצינו, החזקה בכלי תקשורת היא למעשה "מנוף לחץ" על מתחרים וכן על רגולטורים, וישנו חשש כי התאגידים הבנקאיים והמוסדות הפיננסיים ישתמשו בכוח זה, על מנת לנסות ולהשפיע על הרגולציה בהתאם לאינטרס הכלכלי שלהם, ולרעת הציבור.

3.3. איסור על בעלות צולבת בין גופי תקשורת בתחום החדשותי-אקטואלי

30. בנוסף לבעייתיות שבבעלות של גורם ריכוזי על גוף תקשורת, ישנה בעייתיות בבעלות של גורם שהינו בעל שליטה בגוף תקשורת, בגוף תקשורת אחר או בגופי תשתית (להלן: "בעלות צולבת"), בדגש על תחום התוכן החדשותי-אקטואלי הרחב.

31. נציין כי מתקיימות זיקות שליטה רבות בין גופים הפועלים בתחום החדשותי-אקטואלי, בכל סוגי פלטפורמות התוכן – העיתונות הכתובה, המשודרת והמקוונת. נוני מוזס, העומד בראש קבוצת "ידיעות אחרונות", הוא בעל שליטה בעיתון "ידיעות אחרונות", בעיתון ובאתר "כלכליסט", באתר ynet, ובעיתון ואתר "וטסי". שלדון אדלסון, הוא בעל שליטה בעיתונים "ישראל היום" ו"מקור ראשון" וכן באתר "מקור ראשון"¹⁹.

32. רק לפני מספר ימים אושר רכישת "וואלה! News" על ידי אלי עזור, שבמקביל מחזיק בידיו את השליטה בקבוצת גירוזלם פוסט, עיתון מעריב, תחנות הרדיו 103FM ו-99FM, מספר ערוצי ספורט ועוד. בין המתעניינים הנוספים שהגישו הצעות לרכישת האתר – קבוצת HOT, רשת 13 ו"ישראל היום"²⁰.

33. כמו כן, מתקיימות זיקות שליטה גם בין פלטפורמות התוכן, לבין גופי התשתית – נוני מוזס העומד בראש קבוצת "ידיעות אחרונות", מחזיק גם אחוזי בעלות בחברת הכבלים Hot; פטריק דרהי שולט ב Hot וכן עומד שולט באתר i24News; שאול אלוביץ' שלט עד לאחרונה בבזק ו-yes ועמד גם בראש אתר התוכן החדשותי "וואלה! News"²¹.

34. ריכוזיות בתחום התקשורת החדשותי-אקטואלי, מובילה לצמצום המידע העומד לרשות הציבור, ולהיעדר תחרות הוגנת ושוויונית.

their interpretation of the antitrust law to focus primarily on the formation or entrenchment of market power, and not on its exploitation or exercise, many of the business practices that Subcommittee staff identified as undermining competition in digital markets could be difficult to reach under the prevailing judicial approach. To address this concern, Subcommittee staff recommends that Congress consider extending the Sherman Act to prohibit abuses of dominance.."

¹⁸ לדוגמה, דודי ודרורית ורטהיים, בעלי השליטה בקשת 12 ובחברת החדשות, הם גם בעלי השליטה בבנק מזרחי-טפחות; בנק הפועלים מחזיק 34% ממניות ידיעות אחרונות, כנגד חוב של פישמן ומשפחת בר-און בגין רכישת מניות ידיעות אחרונות.

¹⁹ וינר ושורץ-אלטשולר, בעמ' 37.

²⁰ "אושרה עסקת הענק: אלי עזור רכש את אתר וואלה" מיום 29.10.20 באתר "חדשות סרוגים"; כתבתם של גולן חזני ואביאור אבו "אלי עזור רוכש את אתר החדשות וואלה בכ-60 מיליון שקל" מיום 14.09.20 באתר "כלכליסט".

²¹ וינר ושורץ-אלטשולר, בעמ' 37.

35. כללי האיסור על בעלות צולבת נועדו כדי לבצר את התחרות, שתבטיח גיוון וריבוי דעות, תאפשר ביקורת על התנהלות התקשורת עצמה, ותשמר את האפקטיביות של הליכי קבלת ההחלטות השלטוניות. שוק תקשורת ריכוזי, ובוודאי בתחום החדשותי-אקטואלי, מעלה חשש כי יוכנסו שיקולים-זרים לבחירת מושאי הביקורת, וכן מגביר חשש מיחסי קח-תן שבין השולטים באמצעי התקשורת לבין רגולטורים ופוליטיקאים²².
36. החזקות צולבות בענפי תקשורת שונים, מעניקות כח תקשורתי ויתרון תחרותי לבעליהן. היעדר הסדרה הנוגעת לבעלויות צולבות עלולה להוביל למצב שבו ספקי תקשורת שונים יאלצו להסתמך על ספק תשתית יחיד, וכן למצב בו גוף מונופוליסטי בשוק אחד, רוכש עמדות השפעה בשווקים סמוכים או מקבילים ובכך מסכל תחרות. כמו כן, עלולה להיווצר זהות אינטרסים בין גורמים מתחרים, שמובילה לצמצום התחרות²³.
37. בנוסף על כך, החשש מהטיית הסיקור התקשורתי קשור קשר הפוך למספר ערוצי השידור הקיימים. ככל שהשוק יותר מפוזר, קטן החשש שהבעלויות הצולבות יובילו לסיקור מוטה. זאת לאור מספר סיבות: בשוק תקשורת קטן, גדלה יכולת אמצעי תקשורת יחיד להשפיע על דעת הקהל באמצעות סיקור מוטה; בשוק תקשורת גדול יותר, הסיכון שבסיקור מוטה על ידי אמצעי תקשורת מסוים גדול יותר, כיוון שגדל הסיכוי לסיקור הוגן ומאוזן מצד כלי תקשורת אחרים שידגישו את ההטיה שבסיקור זה; עצמאות העיתונאים ומתוך כך גם התנגדותם לשיתוף פעולה עם סיקור מוטה, גדלה, ככל ששוק התקשורת גדל ואפשרויות התעסוקה העומדות בפניהם גדלות²⁴.
38. הדין הישראלי כולל הגבלות מסוימות על בעלות צולבת בתחום ערוצי הברודקאסט וכן הגבלות מסוימות על בעלות צולבת בין בעל רישיון לשידורי טלוויזיה לבין בעל רישיון לשידורי כבלים. בין היתר, נקבע בחוק הרשות השנייה כי לא יוענק רישיון לשידורי טלוויזיה למי שהוא בעל זיכיון או רישיון לשידורי טלוויזיה (או מחזיק בשיעור כלשהו של אמצעי שליטה בבעל זיכיון/רישיון אחר, או שבעל זיכיון אחר מחזיק בו בשיעור כלשהו של אמצעי שליטה); לא יוענק רישיון לשידורי טלוויזיה לתאגיד שהוא עיתון, או לאדם המחזיק בשיעור כלשהו של אמצעי שליטה בעיתון²⁵. כמו כן, קיימות מגבלות מסוימות על בעלות צולבת בין מחזיק ברישיון לשידורי רדיו לבין מחזיק בזיכיון או רישיון לשידורי טלוויזיה²⁶.

²² אזורי, גושן ולשם, בעמ' 17-19; לחמן מסר, לעיל ה"ש 4: "על מנת שיתקיים שוק חופשי שבו יוכלו להישמע מגוון דעות יש חשיבות לשאלה מי מחזיק ושולט בכלי התקשורת השונים. יש לזכור שכלי התקשורת הם המקור לזכות הציבור לדעת, אך לא פחות מכך הם חיוניים לכל העוסקים בפוליטיקה ומתמודדים לכנסת. אלו הן ה"במות" המודרניות המהוות רכיב חשוב בתהליך הדמוקרטי... הרצינות היא אחד ואחיד וזו הפעם הראשונה שהוא נשמע בקול: **למען שמירת הדמוקרטיה יש למנוע ריכוזיות ובעלות צולבת בתחום התקשורת – הן של בעלי עיתונים והן של גורמים כלכליים לבל ירכזו בידיהם כוח רב מדי בתחום זה, שהוא חיוני להליך הדמוקרטי**".

²³ אזורי, גושן ולשם, בעמ' 20-21.

²⁴ שם, בעמ' 26-27.

²⁵ סעיף 56 לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, תש"ן-1990 (להלן: "חוק הרשות השנייה"); ס' 4n6 לחוק התקשורת (בזק ושידורים), תשמ"ב-1982 (להלן: "חוק התקשורת").

²⁶ סעיף 72 לחוק הרשות השנייה.

39. ואולם, כיום אין כל אסדרה של מגבלות על בעלויות צולבות בכל הנוגע לעיתונות המודפסת ולעיתונות המקוונת. כמו כן, אין כל אסדרה הנוגעת לתחום השידורים המקוונים, וכיום כל גוף תקשורת משודר או מודפס יכול להקים לעצמו גם אתר חדשות משלו, אשר התכנים בו אינם זהים בהכרח לתכנים המובאים באותו גוף התקשורת²⁷. לגישתנו, חייבת להיות רגולציה אחידה לכל גורם העוסק בעיתונות בתחום החדשות, האקטואליה והתחקירים (למעט כמובן בלוגים אישיים).

40. מעבר לכך – בעולם הטכנולוגי בו אנו חיים, הפלטפורמות בהן מועבר התוכן, הן רבות והצרכן פעמים רבות "אדיש" לפלטפורמה באמצעותה הוא צורך את התוכן²⁸. כיום חברות סלולר, אתרי תוכן באינטרנט וספקי גישה אליו, ספקי שירותי טלפוניה, רדיו אזורי, הוצאות לאור – כל אלו הם מחוללי תוכן, המספקים שירותים למספר פלטפורמות שידור בו זמנים.

41. השאלה איננה המדיום בו מועבר התוכן אלא כמה "תשומת לב" ציבורית מופנית לאותם כלי התקשורת, כלומר, איזה אחוז משוק "תשומת הלב הציבורית" או "הקשב הציבורי" במובן של צריכת תוכן חדשותי-אקטואלי, נתון לאותם כלי תקשורת הנמצאים בשליטה של אותו הגורם²⁹.

42. משכך, אין ליצור בהקשר זה הפרדה בין הפלטפורמות והמדיומים השונים בהם מונגש התוכן לציבור, ויש לאסור באופן גורף בעלויות צולבות באמצעי התקשורת בתחום החדשותי-אקטואלי במובן הרחב³⁰.

4. ב. איסור על בעלות של גורם זר בגופי תקשורת בתחום החדשותי-אקטואלי

43. כאמור, על התקשורת מוטל להוות הגורם המאפשר קיומה של דמוקרטיה במובנה הרחב – שלטון של העם, בהסכמה, בחירת המטרות המשותפות של העם ודרכי הגשמתן תוך עיצוב עמדה אישית של הפרט, בין היתר על בסיס איסוף מידע³¹. מאחר ותוכן חדשותי-אקטואלי מהווה "מוצר צריכה" בסיסי של אזרחי המדינה על מנת לממש את זכויותיהם הדמוקרטיות במדינתם – לא ניתן לאפשר שליטה של גורם זר בגופי תקשורת בעלי אופי חדשותי-אקטואלי.

44. הדבר נכון הן לאור מאפיינים תרבותיים שונים והצורך שגופי התקשורת "ישבו בתוך עמם" והן לאור חשש מפני התערבות של שיקולים זרים, שאינם שיקולים "מקומיים", בעיצוב התכנים המשודרים.

²⁷ למשל, רק לאחרונה קשת 12 הקימה את אתר החדשות N12. ראו כתבתו של נתי טוקר "אליך, יונית: קשת 12 תשיק אתר חדשות משלה, בתקווה להדיח את ynet מהפסגה" מיום 16.01.20 באתר "TheMarker". אתר זה כולל תכנים המובאים גם באתר mako, ואיננו מהווה ערוץ נוסף להעברת התכנים המובאים בחברת חדשות 12 ותו לא. שם, בעמ' 138.

²⁸ להרחבה בעניין זה ראו דו"ח של Opcom - Sky plc by "Public interest test for the proposed acquisition of Sky plc by 21st Century Fox, Inc" 20 June 2017, Fox

³⁰ כתבתו של אלעד מן "המימון שצולב את התקשורת" מיום 12.05.2004 באתר "TheMarker".
³¹ עניין קול העם, ראו לעיל ה"ש 2.

45. כידוע, בעבר החוק קבע בעלות ישראלית של 51% לפחות בערוצים מסחריים, ואולם לפני מספר שנים שונה החוק וכיום האחזקה הישראלית בערוצים המסחריים יכולה לעמוד על 26%³².

46. לעמדתנו, יש לחזור לעקרון לפיו אך אזרחים ישראלים יכולים להיות בעלי גוף תקשורת חדשותי-אקטואלי, הן באופן ישיר והן באופן עקיף דרך בעלות על הערוץ המסחרי, שהוא בעל השליטה בחברת חדשות.

5. איסור מעוגן בחקיקה על מעורבותם של בעלי השליטה בתוכן חדשותי-אקטואלי

47. נוסף על האמור, על מנת לוודא עצמאות של אמצעי התקשורת מבחינת התוכן המשודר או המפורסם, והיעדר תלות בבעלי השליטה באמצעי התקשורת – יש לעגן בחקיקה באופן ברור איסור, שסנקציות משמעותיות בצדו, על בעלי השליטה באמצעי התקשורת ממעורבות כלשהי עריכת התוכן החדשותי-אקטואלי באמצעי התקשורת. יש להבטיח הפרדה תאגידית מלאה כך שבעלי השליטה או קרוביהם או דירקטורים בחברות המשדרות, לא יכהנו בחברות החדשות.

48. נוסף על כך, יש לעגן בחקיקה את עצמאותו של העיתונאי ושל העורך, וכן איסור על הטיית הסיקור לאור אינטרסים של בעלי השליטה באמצעי התקשורת.

49. בנוסף, יש לחייב במפורש בחוק פרסום גילוי נאות על כל תוכן שמתפרסם, שיש לו נגיעה כלשהי לבעלים של כלי התקשורת.

50. מן הראוי אף לשקול לחייב את בעלי השליטה באמצעי התקשורת בגילוי נאות תקופתי בדבר האינטרסים הכלכליים הנוספים שלהם.

6. איסור על אדם שהוגש כנגדו כתב אישום להיות בעל שליטה או נושא משרה בכירה בגוף תקשורת בעל אופן חדשותי-אקטואלי

51. כתבי האישום בפרשות 2000 ו-4000 מגוללים מסכת חמורה לכאורה של מעורבות פלילית של בעלי שליטה ונושאי משרה בגופי תקשורת, בקשר עם השלטון. ואולם, על אף הגשת כתב האישום בפרשה, חלק מהנאשמים עודם מכהנים בתפקידים ועודם זוכים לגישה ישירה לעיצוב דעת הקהל הישראלית.

52. אין מדובר בפעם הראשונה בה נושאי משרה בכירים ו/או בעלי שליטה שכנגדם מוגש כתב אישום ממשיכים להחזיק בשליטה על אמצעי התקשורת³³.

53. אנו סבורים כי לא ייתכן שבעל שליטה או נושא משרה בכירה בגוף תקשורת ימשיך לכהן בתפקידו שעה שמוגש כנגדו כתב אישום. כלי התקשורת עשוי לשמש, במקרה שכזה, כ"במה" למחזה של הוכחת חפות בעל השליטה/נושא המשרה ב"משפט שדה" ציבורי³⁴ או ניסיון להטיית דעת הקהל בעניין.

³² ס' 2ח6 לחוק התקשורת (בזק ושידורים), תשמ"ב-1982.

³³ קדמה לכך פרשת עופר נמרודי, שאמנם השעה עצמו מתפקידו כמו"ל "מעריב" אך המשיך להחזיק באמצעי השליטה בעיתון.

³⁴ ראו בהקשר זה "ציוץ" של "העין השביעית" מיום 29.07.20, המציג את העיתון היומי של "ידיעות אחרונות" ביום הגשת כתב האישום בתיק 2000 שכותרתו "מדינת ישראל נ' נתניהו". על פי הציוץ "מדינת ישראל נגד ארנון (נוני) מוזס". הנה סך כל הסיקור ב"ידיעות אחרונות" להגשת כתב האישום נגד הבעלים והעורך האחראי. השם מוזס מופיע פעם אחת בסוף כותרת המשנה, ופעם אחת בעומק הידיעה. וכן, הוא עדיין העורך האחראי."

7. ב. חשיבות השידור הציבורי

54. חשיבותו של השידור הציבורי היא רבה ביותר. כך נאמר על השידור הציבורי על ידי כבי המשנה לנשיאה מלצר:

"במציאות שבה שוק התקשורת נשלט על-ידי קבוצה מצומצמת יחסית של בעלי אינטרסים, ישנו חשש כי "שוק הדעות" יכיל בתוכו מנעד דעות מצומצם בלבד... מאחר שגיוונו של שוק הדעות לא יכול להיעשות באמצעות מתן זכות קנויה לכל אזרח להתבטא כרצונו באמצעי התקשורת ההמוניים, התגבשה התפיסה לפיה כדי למלא את חובתה הנ"ל – על המדינה לדאוג לכך שהתקשורת תנסה לשקף בפועל את מגוון הדעות והרעיונות הקיימים בחברה... דרך המלך שבה המדינה יכולה לצעוד כדי למלא את חובתה הנ"ל ולדאוג לגיוונו ולשימורו של שוק דעות עשיר ותוסס, היא באמצעות הדאגה לכינונו של שידור ציבורי מקצועי, אמין ועצמאי. דרך זו, הוכרה על-ידי המחוקק הישראלי כבר לפני שנים רבות...". (פסי' 36-37 לפסק דינו של המשנה לנשיאה בג"ץ 2996/17 ארגון העיתונאים בישראל נ' ראש הממשלה (23.01.2019), פורסם בנבו).

55. אנו סבורים כי יש לחזק ולהגדיל את ערוצי השידור הציבורי, ולאפשר למספר חברות קטנות לממן יחד ערוץ ציבורי באמצעות פרסומות וחסויות.

56. כך, תימצא תרופה מסוימת לקשיים שעשויים להיווצר מהגדרת איסור על בעלויות של בעלי מונפולין וגורמים ריכוזיים על גופי חדשות, ואיסור על בעלויות צולבות.

ג. רגולציה מותאמת לשוק התקשורת הנוכחי

1. ג. חייבת להתקיים רגולציה ייעודית בנוגע לתחום התוכן החדשותי-אקטואלי

57. לאור היות חשיבותו תוכן חדשותי-אקטואלי "מוצר צריכה ציבורי", כמפורט לעיל, ולנוכח חשיבותו של שוק חדשותי-אקטואלי מבוזר – לא ניתן להשאיר את הסדרת התחום לכוחות השוק בלבד, ויש לקבוע כללים רגולטורים המפחיתים את הריכוזיות, והמסדירים את ההפרדה בין ה"הון" ל"עיתון".

58. אין מדובר במוצר "רגיל" שניתן לקיים בעניינו תחרות חופשית, אלא יש לוודא כי התכלית של "שוק דעות ורעיונות" מבוזר, המאפשר עצמאות, ביקורתיות, וסיקור-אמת, מתקיימת.

59. לשם כך, לטעמנו יש להטיל רגולציה המגשימה תכלית זו.

2. ג. האסדרה חייבת להיות "עיוורת" למדיום בו מועבר התוכן

60. כיום הרגולציה הקבועה בחוק חלה על השידור הציבורי, על השידור המסחרי הפתוח, על הטלוויזיה הרב-ערוצית ועל תחנות הרדיו האזוריות – בעיקר בכל הקשור בתנאי סף, תוכן, הפקות מקור ובעלויות צולבות. לא קיימת רגולציה בנושאים אלו על העיתונות ועל אתרי החדשות והבידור באינטרנט³⁵.

61. בעולם הדיגיטלי בו אנו חיים, כאשר הפלטפורמות בהן ניתן להעביר את התכנים הן רבות, ולעיתים רבות גם תחליפיות, אין כל הצדקה להבחין בין המדיומים השונים בהם מועבר התוכן,

https://twitter.com/the7i/status/1222374137571749888?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etwteemblem%7Ctwterm%5E1222374137571749888%7Ctwgr%5Eshare_3&ref_url=http%3A%2F%2Fwww.ice.co.il%2Fmedia%2Fnews%2Farticle%2F775727

³⁵ "תיאור וניתוח הבעלויות על כלי התקשורת בישראל", בעמ' 3.

ויש לאחד את כלל אמצעי התקשורת תחת אסדרה אחת ולהחיל על כולם רגולציה אחידה וסט כללים משותף, כמובן תוך מתן מקום לשינויים המחייבים בין אמצעי התקשורת³⁶.

ד. מודלים למעורבות ציבורית בשוק התקשורת:

62. כפי שפורט לעיל בהרחבה, תוכן חדשותי-אקטואלי מהווה "מוצר ציבורי", ומשכך – למעשה, עצם מתן השליטה עליו לגורם כלכלי, עלולה באופן אינהרנטי להוביל לפגיעה ועיוות התוכן. החזון, לעמדתנו, להחזקה של כלי תקשורת הוא מודל של שליטה ציבורית על גופי התקשורת, על ידי מתן עצמאות לאזרחים לחלק את הכספים המיועדים לתמיכה בעיתונות חופשית, באופן שישקף את העדפותיהם ורצונם.

63. כמו כן, בשנים האחרונות חלו תמורות בשוק התקשורת בעקבות החידושים הטכנולוגיים: לשוק הטלוויזיה הרב־ערוצית נכנסו שחקנים חדשים שמסדרים על גבי האינטרנט, ה"נוגסים" בהכנסות כלי התקשורת המסורתיים; ולתחום הפרסום נכנסו ענקיות הדיגיטל כמו גוגל ופייסבוק, הכובשות נתחי שוק גדולים על חשבון הערוצים המסחריים³⁷.

64. תמורות אלו פגעו אנושות בשחקנים הוותיקים, שבאופן יחסי, הינם מחויבים יותר לאתיקה עיתונאית ברורה, ולאספקת תוכן חדשותי אמין – עיתונים, ערוצי הברודקאסט, וכד'. פגיעה זו מסכנת באופן ממשי את קיומם של אמצעי תקשורת רבים ומגוונים³⁸.

65. לאור האמור, לעמדתנו יש ליצור מודלים כלכליים למימון גופי תקשורת, שיאפשרו לציבור לעצב את שוק התקשורת בהתאם להשקפותיו ויחזקו את מעמדם של אמצעי התקשורת המסורתיים ויאפשרו להם להמשיך ולספק תוכן איכותי ומעמיק, לצד הגופים החדשים ופטפורמות השידור המקוונות.

66. מודלים שונים הוצעו בעניין זה, החל ממתן סובסידיות ישירות לאמצעי התקשורת המייצרים תוכן איכותי, דרך סובסידיות עקיפות בדמות הכרה בתרומה לגופים אלו כזיכוי ממס הכנסה.

67. אחד המודלים המעניינים שהוצעו, הוא מודל מימון כלי התקשורת בשיטת הוואוצ'רים³⁹. על פי מודל זה, במקום סובסידיות ישירות, כל אזרח יקבל "וואוצ'ר" דרכו יוכל לבחור אילו כלי תקשורת ברצונו לממן. הוואוצ'ר יהיה ניתן לחלוקה למספר כלי תקשורת שונים, ובאמצעותו יבחר הציבור אילו כלי תקשורת יקבלו סיוע, כאשר ניתן יהיה להגדיר מספר קריטריונים בסיסיים לקבלת הסיוע – היתר העסקת עיתונאי אחד לפחות, על מנת שלא יהיה מדובר בגופים

³⁶ ראו בהקשר זה את דברי מבקר המדינה בדו"ח 170 "עצמאות גופי הרגולציה בתחום השידורים" ממרץ 2020, בעמ' 19: "בשל הביזור הרגולטורי, כל אחד מהרגולטורים משקיף על תחום השידורים מנקודת מבט צרה, המתמקדת בתחום שעליו הוא אמון. באופן זה, הרגולציה המתקבלת אינה פרי הסתכלות כוללת, המביאה בחשבון את השפעותיה ההדדיות של הרגולציה על השחקנים השונים בשוק ואת השלכותיה על התחום בכללותו".

³⁷ כתבתו של נתי טוקר "המלחמה על המיליארד: פרטנר וגוגל חידשו את הקרב על הפרסום בטלוויזיה" מיום 05.06.19 באתר "TheMarker".

³⁸ ראו בעניין זה את דו"ח הקונגרס, בעמ' 56-57.

³⁹ Guy Rolnik & others, **Protecting Journalism in the Age of Digital Platforms**, Stigler Committee on Digital Platforms, Stigler Center, Chicago Booth, 2019, pg. 176

המפיקים אך ורק תכני בידור ; שקיפות בנוגע לאחזקות בכלי התקשורת, למקורות ההכנסה הנוספים של בעלי המניות, ולמאזן השנתי ; פרסום קוד אתי וכיוצ"ב.
68. ניתן אף לאפשר למועצת העיתונות למנוע מתן סובסידיות ומימון ציבורי לעיתון המפר את כללי האתיקה בצורה חמורה, וכך לוודא כי לא ייעשה שימוש לרעה בכסף הציבורי.
69. אנו סבורים כי מודל שכזה, המבוסס על מעורבות ציבורית בשוק התקשורת, יכול לתת סיוע משמעותי לאמצעי תקשורת חוקרים, עצמאיים, המפיקים תוכן איכותי.

סיכום:

70. נושא אסדרת תחום השידורים הינו חשוב ביותר על מנת לשמור על תקשורת עצמאית, ביקורתית, איכותית ומגוונת.
71. בשביל לשמר את התקשורת כ"שוק רעיונות ודעות" המאפשר הלכה למעשה את זכויות היסוד של זכות הציבור לדעת וחופש הביטוי, יש למנוע תופעה של ריכוזיות בשוק התקשורת ויכולת השפעה של גורמים בעלי אינטרס כלכלי או פוליטי על הטיית הסיקור החדשותי-אקטואלי.
72. במסמך זה ציינו מספר הערות שעשויות לסייע להבטחת עצמאותם של גופי התקשורת ובהמשך ישיר לכך, לסייע למימוש זכויותיהם הדמוקרטיות של אזרחי המדינה.
73. נשמח להגיע ולהופיע בפניכם ולהרחיב על הנושאים שהועלו במסמך זה.

עו"ד זהר אלטמן-רפאל

לוביסטית ציבורית

עו"ד לינור דויטש

מנכ"לית